

brigádníků na jejím základě lze vysvětlit tím, že poměrně dobře rozlišuje pozitivní a negativní znaky. Přes tuto správnost předpovědi se však domnívám, že daleko lépe by bylo považovat navrženou stupnici za stupnici ordinální, která by rozlišovala pouze vysoce pozitivní, resp. negativní faktory od neutrálních a mezi sebou navzájem. Taková stupnice by mohla mít např. tvar —, —, 0, +, ++, nebo tvar —2, —1, 0, 1, 2.

Závěrem bych chtěl vyjádřit své přesvědčení, že předložená metodika *nezaručuje vypracování skutečně objektivní měřicí stupnice, na jejímž základě bychom mohli spolehlivě předvídat rozhodování brigádníků.*

Jiří Linhart

Registrátory nebinárních vyvolaných odpovědí

Při výzkumu názorů nebo mínění skupiny sledovaných osob v kině, v divadelním hledišti, v přednáškovém sále atd. velmi často nevystačíme jen s přímou odpovědí binárního charakteru (ano-ne, líbilo-nelíbilo, souhlasím-nesouhlasím), ale potřebujeme stupeň zájmu, zainteresovanosti diváka, nějakým způsobem dále rozlišit (líbilo se mi málo-více-nejvíce, z předvedených příkladů považuji za nejvhodnější první, za méně vhodný třetí, za nejméně vhodný šestý, osmý případ odmítám). V takových případech, kdy pro sbírání odpovědí používáme jakoukoliv signalizační techniku (např. evalograf), nevystačíme s běžnými liniovými registrátory, které pracují na principu přerušovaných impulsů.

Korelační zapisovače pracují obecně vždy na principu elektrického modelu, kterým nahrazujeme při zápisu vlastní situaci ve zkouškovém sále s panelem diváků. Nejúčelnější korelační modifikaci nám poskytuje prvek *napětí elektrického proudu*, který je v přesné úměrnosti počtu zapojených okruhů i napětí, jež prochází jednotlivými okruhy. Výsledkem takového měření není již vícekanálový záznam, jako dostáváme u evalografu, ale jediná souhrnná křivka, jejíž změny přesně odpovídají napětí zapojených okruhů v sále. Na tomto principu pracují korelační zapisovače *Miniscript* a *Multiscript*, vyráběné firmou Goerz Elektro ve Vídni.

Někdy je pro sociologický výzkum důležitý i prvek času, v jakém se diváci nebo účastníci shromáždění rozhodují pro určitý

názor nebo postoj (např. při volbách aklamací, při všech většinových rozhodnutích apod.). V takovém případě můžeme používat *potenciometrického zapisovače*, který přesně registruje *průběh křivky* od výchozího ke stabilnímu vrcholovému bodu. Takovým přístrojem je např. zapisovač *Servogor* z výroby téže firmy. Při střídavém zapojení obou typů zapisovačů dostáváme v zapisovacím poli *Servogoru* tzv. *vrcholový záznam*, tj. záznam situace v určitém okamžiku, který odpovídá času, ve kterém jsme zapisovač zapojili.

Konečně potřebujeme v některých případech zjišťovat odděleně přání a požadavky sledovaných osob k určitému stupni zájmu (vydělit všechny odpovědi diváků, jež označují postoj líbilo se — „průměrně“, souhlasím s — „třetím příkladem“, uděluji známku „3“). V takovém případě je možno použít *vícekanálového korelačního zapisovače*, kde je sledován jen určitý stupeň napětí, získávaného z kontrolních bloků v sále.

Všechny zmíněné přístroje zjednodušují značně práci sociologa při získávání výchozích dat při skupinovém průzkumu. Prakticky okamžitě po skončení předváděného programu dotazové série má sociolog k dispozici přesný záznam, který může podle předešlého připraveného grafického pravítka vyhodnotit a ev. provést opravy záznamu hloubkovým interviewem u těch otázek nebo u těch diváků, kteří z jakéhokoliv důvodu vybočili z rámce průzkumu.

Registrátory nebinárních vyvolaných odpovědí nemusí pracovat jen na principu elektrického modelu odpovědi. Jsou známy též pneumatické zapisovače nebo různé druhy mechanických sondážních přístrojů. V současné době je však pro naše podmínky nejvhodnější modelovat sondážní situaci pomocí elektrických obvodů, protože přístroje tohoto druhu jsou nejjednodušší, pro sociologa dosažitelné, a při použití baterií nezávislé na zdroji energie.

Literatura:

- Katalog firmy Hartmann-Braun, Frankfurt a. Main, červen 1965, No. 453.
- Katalog firmy Goerz Elektron-Wien, květen 1965, No. 33–455.
- Informace:
Přednášky TG (technische Gesellschaftstelle) Frankfurt a. Main září 1965.
- Mezinárodní brněnský veletrh, pavilón C, informační kancelář pro měřicí techniku.

Miroslav Malík